

Pilietiškumo pagrindų vadovėlio 9–10 klasei

RECENZIJA

1. Bendra informacija apie vadovėlį.

Autoriai: Salomėja Bitlieriūtė, Algirdas Jakubčionis

Pavadinimas: *Pilietiškumo pagrindai ir laisvės kovų istorija*

Dalykas, klasė: pilietiškumo pagrindai, 9–10 klasės

Leidykla: Šviesa

Vadovėlio dalys, puslapių skaičius: viena dalis, 139 psl.

Vadovėlis pasižymi nauja idėja – nagrinėti pilietinės visuomenės kūrimąsi ir raidą Lietuvoje remiantis lietuvių tautos kovų dėl savo valstybingumo istorija. Vadovėlio autoriai didelį dėmesį skiria svarbiausioms demokratijos vertybėms, lietuviško kultūrinio ir politinio tapatumo, demokratinės valstybės ir pilietinės visuomenės požymiams, jos raidos bruožams atskleisti.

2. Vadovėlio komplekto rankraščio turinio vertinimas.

Vadovėlį sudaro *Įvadas*, skyrelis *Kaip mokytis iš šio vadovėlio*, septyni skyriai ir priedai (ištraukos iš dokumentų). Skyrių pavadinimai: *Svarbiausios demokratijos vertybės ir kaip jos saugomos visuomenės; Lietuvių kultūrinio ir politinio tapatumo kūrimas ir puoselėjimas; Lietuvos Respublika: demokratinės valstybės kūrimo(si) praktika; Lietuvos nepriklausomybei gresiantys vidaus ir išorės pavojai; Piliečio vaidmuo kovojant dėl nepriklausomybės ir puoselėjant demokratinę valstybę; Stipri pilietinė visuomenė – demokratijos ir nepriklausomybės garantas; Mūsų tikslas – išsaugoti atkurto Lietuvos Respublikos laimėjimus (projektai)*. Priedų turinys: *Iš JTO visuotinės žmogaus teisių deklaracijos; Iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos; Iš Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo*.

Vadovėlio autoriai pilietiškumo pagrindų temas integruoja su XIX–XX a. Lietuvos istorijos temomis, svarbiausiais lietuvių tautos kovų dėl savo valstybingumo įvykių aprašymais,

todėl vadovėlyje pateikiama nemažai istorinės medžiagos, kuri sėkmingai dera su pilietiškumo turiniu. Tiesa, vadovėlyje pateikta medžiaga ne visai atskleidžia *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2008 m.)* nurodytą tematiką. Pasigendama *Bendrosiose programose* pateiktų pilietiškumo pagrindų dalyko turinio klausimų, skirtų 9–10 klasei, arba jie paminėti fragmentiškai, pavyzdžiui, *Žiniasklaidos ir komunikacinių technologijų įtaka asmeniui, tam tikroms grupėms, jų vaidmuo demokratinėje valstybėje. Informacinė visuomenė, joje kylančios problemos ir pavojai. Žinių ir kuriančioji visuomenė. (10.5.2.1.), Politinės ideologijos ir politinės partijos. Politinė bendruomenė ir visuomenės gerovė: socialinė ir ekonominė gerovė, laisvoji ir socialiai orientuota rinka, solidarumas ir socialinis teisingumas. Visuomenėje kylančios socialinės, ekonominės, aplinkosaugos problemos ir jų sprendimas. Socialinės atskirties priežastys ir padariniai. (10.5.2.2.), Globalizacijos iššūkiai tautiniam tapatumui. Lietuvos piliečių emigracijos priežastys ir pasekmės. Socialinių, ekonominių, aplinkosaugos problemų sprendimas Europos ir pasaulio tarptautinėse organizacijose (10.5.2.4.)* ir kt. Tačiau vadovėlyje pateikta medžiaga atitinka *Bendrosiose programose* numatytą būtiną pilietiškumo ugdymo turinį. Be to, pilietiškumo ugdymo turinys yra tinkamai ir tikslingai atrinktas, atsižvelgiant į jau minėtą, originalią vadovėlio idėją.

Vadovėlis yra patogus naudotis, atskirų jo temų struktūra padeda mokiniams mokytis. Vadovėlio įvade paaiškinama, kaip dirbti su šiuo vadovėliu. Pagal autorių rekomendacijas atskirai temai galima skirti vieną arba daugiau nei vieną pamoką, nes mokomosios medžiagos yra daug. Įvade pateikiama temos sandaros schema atskleidžia sudėtinės kiekvienos temos dalis, įvairių spalvų ir formų žymėjimų reikšmę, kitas temos detales. Kiekvienas vadovėlio skyrius prasideda žymios asmenybės mintimis, kurios įprasmina skyriaus medžiagą. Be to, šalia pateikiama trumpa informacija apie skyriaus tikslus ir žinias, kurias įgis mokiniai. Visų temų pagrindinis tekstas suskaidytas į mažesnes dalis, kad mokiniai lengviau suvoktų informaciją, pamokos tikslai išskirti kitokios spalvos šriftu, temų sąvokos paryškintos ir paaiškintos. Vadovėlis pasižymi užduočių gausa ir įvairove. Beveik visos iliustracijos ir šaltiniai yra „įdarbinti“, t. y. šalia jų pateiktos įvairaus sudėtingumo užduotys, kurios skatina mokinius kritiškai mąstyti, spręsti problemas, diskutuoti, kūrybiškai dirbti. Vadovėlio užduotys yra diferencijuotos pagal skirtingus mokinių gebėjimus: sudėtingesnės užduotys pažymėtos sutartiniu ženklu. Kiekvienos temos pabaigoje esančioje rubrikoje *Prisiminkite, kas temoje svarbiausia* pateiktos užduotys padeda pasitikrinti žinias ir gebėjimus, be to, kiekvieno skyriaus pabaigoje pateiktoje rubrikoje *Pasitikrinkite, ką išmokote šiame skyriuje* esančios užduotys padeda pakartoti skyriaus medžiagą ir įsivertinti. Minėtoji metodika padeda mokiniams ugdytis mokymosi mokyti kompetenciją.

Vadovėlio VII skyrių sudaro du projektai: *Laisvės kova – pilietiškumo ir patriotizmo pavyzdys* ir *Mes – Lietuvos Respublikos piliečiai*. Vykdydami tuos projektus, mokiniai

Kopija tikra

galės teorines pilietiškumo žinias ir gebėjimus pritaikyti praktinėje veikloje: pirmiausia (pirmas projektas) jie rinks duomenis apie savo regiono laisvės kovos dalyvius, vėliau rašys pranešimą šia tema ir skaitys jį viešame renginyje, vėliau (antras projektas) mokiniai susipažins su savo gyvenamoje vietovėje veikiančiomis valdžios įstaigomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, bendradarbiaudami su jomis, dalyvaus vietos savivaldai ir bendruomenei svarbioje veikloje. Abu šie projektai parengti labai kruopščiai. Metodinė medžiaga yra išsami ir konkreti. Mokiniai turės gerą progą atskleisti savo organizacinius, duomenų paieškos, atlikto darbo pristatymo ir kitus gebėjimus.

Vadovėlio tekstas yra gana lengvai skaitomas ir įdomus. Ypač aiškiai, konkrečiai ir vaizdžiai išdėstyta istorinė medžiaga. Teksto stilius skatina mokinius domėtis skaitoma medžiaga, skatina smalsumą, norą pažinti ir mokytis. Vadovėlio tekstų kalba aiški ir logiška. Vadovėlyje gausu rašytinių šaltinių, iliustracijų, nuotraukų, schemų, lentelių, papildančių mokomąją medžiagą.

Vadovėlio tekstinė ir vaizdinė medžiaga yra kryptinga ir gerai suderinta, tačiau joje pasitaiko kai kurių nedidelių netikslumų, prieštaravimų, pasikartojimų ir taisytinių vietų, pavyzdžiui, temoje *Tautos brendimas ir Lietuvos valstybingumo siekis* (38 p.) sąvokos *Didysis Vilniaus seimas* paaiškiniame rašoma apie renginio dalyvių reikalavimą suteikti Lietuvai autonomiją, o tos pačios temos pabaigoje (41 p.) rašoma, kad minėto renginio dalyviai „...*priejo išvadą, kad lietuviai turi teisę į valstybę, ir taip nutiesė kelią į nepriklausomybę.*“ Be to, II skyriaus I kartojimo užduotyje (45 p.) tikėtinas teisingas atsakymas į klausimą *Svarbiausia Didžiojo Vilniaus seimo išvada?* yra „*Lietuviai turi teisę į savo valstybę.*“. Temoje *Tautinis tapatumas laisvės kovos ir netekčių metais* (42 p.) *Laisvės kovos* sąvokos paaiškiniame pateiktos Lietuvos partizanų ginkluotos kovos chronologinės ribos yra 1944–1953 m., o šios temos pagrindiniame tekste (42 p.) rašoma „*Kova truko aštuonerius metus...*“ (turėtų būti – devynerius metus). Temoje *Visų žmonių lygybė prieš įstatymus* (26 p.) autoriai bando integruoti keletą programinių sąvokų, pavyzdžiui *konstituciją, politinę partiją, teisinę valstybę*, nors pateikta medžiaga ne visada dera tarpusavyje, juk medžiaga apie politines partijas galėtų būti išdėstyta atskira tema, be to, ši tema viena siauriausių savo apimtimi, nes užima tik tris puslapius. Temose *Pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms* (8 p.) ir *Piliečio teisės, laisvės ir pareigos* (86 p.) nevengiama pasikartojimų, nes pateikiamos panašios piliečių teisių ir laisvių lentelės. Jau minėtoje temoje *Piliečio teisės, laisvės ir pareigos* (86 p.) aprašoma Lietuvos pilietybės įgijimo tvarka, tačiau pasigendama užduočių orientuotų į *Prieduose* esančio Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo nagrinėjimą, be to, V skyriaus I kartojimo užduotyje (97 p.) pateiktas klausimas apie dvigubos pilietybės galimybes, nors atitinkamos temos medžiagoje šis klausimas nėra konkrečiai nagrinėjamas (apie jį tik užsimenama), be to, nėra pateikta jokių nuorodų į Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymą.

Kopija tikra

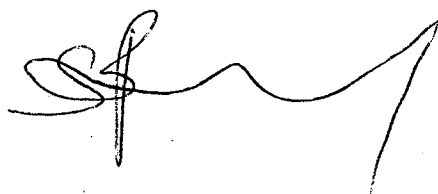

3. Išvada.

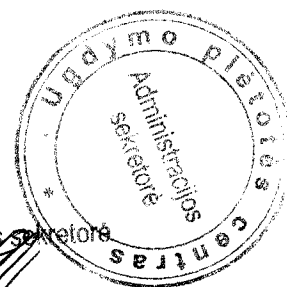
Pateiktas vertinti vadovėlio turinys atitinka pagrindinius Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašo 6 punkto reikalavimus. Vadovėlio medžiaga atitinka pagrindines demokratinės visuomenės ir Lietuvos valstybės vertybes, skatina ugdytis pilietines ir tautines vertybes ir kt.

Recenzentas

Saulius Bužinskas

Kopija tikra
Administracijos sekretore

Rita Zakarauskienė
2016.05.16